

EN TOEN WAS HET 13 NOVEMBER

Naar aanleiding van aanslagen in Parijs, 2015

Gepubliceerd in 'De Oud-Katholiek', december 2015

Dr. Joris Vercammen

“Het afschuwelijke gezicht van dodelijk geweld, waaraan zoveel mannen en vrouwen op de wereld bekend zijn, heeft zich in de nacht van 13 november ook getoond in het hart van Parijs. Heel onze samenleving werd erdoor geraakt, zonder onderscheid van leeftijd, cultuur of origine. Men had het gemunt op het leven zelf, plaatsen van samenzijn en verbroedering waren het doelwit.” Aldus begint de verklaring van het Franse migrantenplatform dat in hetzelfde weekend op 45 plekken in Frankrijk een groot vluchtelingenfestival organiseerde. “De menselijkheid komt via de ander” is het thema van het festival. De organisatoren zijn er zich van bewust dat eerder het tegenovergestelde in de hoofden van de Fransen zal opkomen: “de on-menselijkheid komt via de haat van de ander”.

Beirut, Mali, Kenia, Parijs, de Sinaiwoestijn...de plekken waar in die tragische novemberdagen mensen genadeloos werden afgemaakt. In de naam van een bloeddorstige god. Hoeveel haat is er niet opgeslagen in de harten van hen die deze afgod dienen? Die haat heeft een reden en het is aan de politieke leiders om dat te analyseren. Daarbij is een kritische kijk op de eigen keuzes die het Westen de voorbij decennia gemaakt heeft ten aanzien van het Midden Oosten niet te vermijden. De vraag is namelijk wie de kiemen van die haat eigenlijk gezaaid heeft?

Maar bij ons allen is er de angst die de gebeurtenissen achterlaten. We dachten in een veilige wereld te leven, maar dat blijkt dus niet zo te zijn. Niemand lijkt meer veilig te zijn. Het geweld achtervolgt ons allemaal, waar we ook zijn en blijkbaar vooral als we het helemaal niet verwachten. Angst is als een virus dat zich in het hele organisme verspreidt en ziek maakt. Dat gebeurt in onze persoonlijkheid evengoed als in het organisme van onze samenleving.

Een typisch symptoom van de angst is het zoeken naar een zondebok. Spontaan gaan we ervan uit dat als we de schuld voor het aangedane lijden bij een persoon of een bepaalde groep kunnen leggen, we daarmee het kwaad bemeesterd hebben. Het komt er dan alleen nog op aan deze persoon of deze groep van mensen te overmeesteren en eventueel te vernietigen. Of die persoon of groep nu werkelijk oorzaak is van het aangedane lijden doet daarbij niet echt ter zake. Het kwaad wordt vaak gewoon op hen geprojecteerd. We willen het namelijk in de greep krijgen. Dat is begrijpelijk. Minderheden, vluchtelingen, azielzoekers, met een ander cultuur zijn gemakkelijke slachtoffers van dat zondebok-zoeken. Ook hun angst is dus reëel.

Angst is een verdedigingsmechanisme. Het is de terugtrekkende beweging die het onbekende zoveel mogelijk wil buitensluiten. Relaties komen onder druk te staan want ‘een ander’ is ook altijd min of meer ‘een vreemde’. Angst kleurt de ervaring van het vreemde met dreiging. Angst isoleert. Met angst bouwen we uiteindelijk onze eigen gevangenis. Uiteindelijk leidt dat altijd tot dat ene punt dat mensen vanuit de kerken van de angst elkaar beschieten in om een poging om elkaar te elimineren. De illusie is dat als de ander vernietigd wordt, de dreiging ook op zal houden. Dat kan wel zo zijn, maar daarmee houdt dan ook elke relatie op en precies die hebben we nodig om mens te worden. Er is dus geen alternatief voor de gastvrijheid. Het gastvrij ontvangen van de ander en de vreemdeling is op de eerste plaats een noodzaak voor onszelf als we willen groeien in menselijkheid. “De menselijkheid komt via de ander!”

De minister-president spreekt van oorlog. Paus Franciscus ook. De vraag is of dat soort van woorden echt helpen. Natuurlijk moeten we ons verdedigen tegen de agressie van blinde haat en veiligheid zoeken, maar dat is nog wat anders dan de oorlogslogica te versterken door zelf deze taal te gebruiken. Zoals de Fransen meteen op 14 november deden door het bombarderen van Raqqa, de Syrische

hoofdstad van de “Islamitische Staat”. Ook daar vielen opnieuw onschuldige slachtoffers. Oog om oog, tand om tand. Het doet me denken aan Etty Hillisum die weigerde nog meer haat toe te voegen aan de haat die ze elke dag ervoer in de dagen van de Jodenvervolging tijdens de tweede wereldoorlog.

Het is dezelfde houding als die van Jezus die het oor van de soldaat die hem komt arresteren geneest. In het evangelie van Lucas lezen we: “Toen zij die om hem heen stonden en bemerkten wat er ging gebeuren, vroegen ze: ‘Heer, zullen we met het zwaard erop in slaan?’ En een van hen gaf de knecht van de hogepriester een slag en hieuw hem het oor af. Maar Jezus greep in en zei: ‘laat het hierbij’. En hij raakte het oor aan en genas hem.” (Lucas 22, 49-51) Mensen horen immers bij elkaar, ze zijn aan elkaar toevertrouwd om elkaar op te bouwen. Mensen kunnen niet zonder elkaar, niet zonder de vreemde ander die uitnodiging is om boven jezelf uit te stijgen. Precies dat mensen zich kunnen geven voor het levensgeluk van een ander, is een glimp van die goddelijke vonk die ieder van ons in zijn en haar hart draagt. En er is geen andere uitweg uit de angst dan de opbouw van een solidaire samenleving die open staat op ‘de ander’, hoe anders en vreemd die ons ook moge voorkomen.